

ПРИНЦИПИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВИЩОЇ РАДИ ПРАВОСУДДЯ

Демидюк О.Б.,

доктор філософії зі спеціальності 081 Право,

адвокат

ORCID: 0000-0003-2456-9587

e-mail: olga0672365212@gmail.com

Демидюк О.Б. Принципи функціонування Вищої ради правосуддя.

У статті на підставі системного аналізу міжнародних стандартів, норм чинного законодавства України та сучасних доктринальних джерел досліджено окремі принципи функціонування Вищої ради правосуддя.

Зазначено, що відсутність прямої та чіткої норми чи вказівки на той чи інший принцип функціонування Вищої ради правосуддя у Конституції України та Законі України «Про Вищу раду правосуддя» не заперечує його наявності, оскільки може мати місце його опосередковане закріплення у змісті інших положень законодавства. Так, на переконання автора, в системі принципів функціонування Вищої ради правосуддя першочергове значення мають такі універсальні засади, вплив яких розповсюджується як на організаційну складову, так і на всі без винятку напрями її діяльності. До таких належать: незалежність і автономність, легітимність, транспарентність, підзвітність.

Незалежність і автономність як принцип впливає з законодавчо визначеного статусу та мети Вищої ради правосуддя – забезпечення незалежності судової влади. Відповідно, цей орган сам повинен бути незалежним і автономним у розумінні відсутності контролю, втручання, тиску та будь-якого впливу як з боку представників інших сегментів державної влади (виконавчої та законодавчої), так і безпосередньо представників судової влади, а також громадянського суспільства. Обґрунтовано доцільність використання саме словосполучення «незалежність і автономність», остання демонструє здатність суб'єкта самостійно регламентувати свою діяльність, вирішувати питання, пов'язані з нею без будь-якого погодження з іншими. Незалежність же є «зовнішньою оболонкою», яка характеризує стан зовнішніх комунікацій суб'єкта, його існування у певній системі взаємозв'язків і взаємодії з іншими суб'єктами, та можливості впливу.

Легітимність як принцип функціонування Вищої ради правосуддя охоплює два зрізи: конституційне закріплення ключових положень її правового статусу та суспільну довіру до її дій і рішень. Аргументовано, що від того, наскільки якісно та ефективно реалізує свої функції Вищої ради правосуддя, з особливим наголосом на кадровій і дисциплінарній функції, наскільки суспільство довіряє її рішенням у цих питаннях, залежить довіра суспільства до суду та системи судового захисту прав і свобод осіб у державі. Легітимність Вищої ради правосуддя, з одного боку, є складовою легітимності судової влади, а з іншого, - її додатковим джерелом.

Легітимність Вищої ради правосуддя залежить від реалізації інших принципів – транспарентності та підзвітності Вищої ради правосуддя.

Транспарентність передбачає відкритість, прозорість, публічність Вищої ради правосуддя, її рішень, процедур і діяльності. Вона вимагає активної комунікації Вищої ради правосуддя з різними суб'єктами, демонстрації результатів своєї діяльності, оприлюднення широкого спектру інформації, яка є продуктом такої діяльності.

Підзвітність Вищої ради правосуддя є принципом, що забезпечує її системні взаємозв'язки, та слугує запобіжником свавілля та узурпації влади, якою наділений цей орган, з огляду на концентрацію в ньому широкого спектру повноважень. Констатується, що відповідно до міжнародних стандартів існують три способи, в яких реалізується підзвітність Вищої ради правосуддя, що зумовлює існування трьох її типів: судової, каральної та роз'яснювальної підзвітності.

Ключові слова: Вища рада правосуддя, принципи Вищої ради правосуддя, суддівське врядування, судова влада, незалежність Вищої ради правосуддя, легітимність, транспарентність, підзвітність.

Demydiuk O.B. Functioning principles of the High Council of Justice.

In the article, on the basis of a systematic analysis of international standards, norms of the current legislation of Ukraine, and modern doctrinal sources, certain principles of the functioning of the High Council of Justice are investigated.

It is noted that the absence of a direct and clear norm or indication of one or another principle of functioning of the High Council of Justice in the Constitution of Ukraine and the Law of Ukraine «On the High Council of Justice» does not deny its existence, as it may be indirectly established in the content of other provisions of the law. Thus, in the author's opinion, in the system of principles of functioning of the High Council of Justice, such universal principles are of primary importance, the influence of which extends both to the organizational component and to all areas of its activity without exception. These include: independence and autonomy, legitimacy, transparency, accountability.

Independence and autonomy as a principle follows from the legally defined status and purpose of the High Council of Justice - ensuring the independence of the judiciary. Accordingly, this body itself must be independent and autonomous in the sense of the absence of control, interference, pressure and any influence both from representatives of other segments of state power (executive and legislative), and directly from representatives of the judiciary, as well as civil society. The expediency of using the very phrase «independence and autonomy» is substantiated, the latter demonstrates the subject's ability to independently regulate its activities, to resolve issues related to it without any agreement with others. Independence is an «outer shell» that characterizes the state of the subject's external communications, its existence in a certain system of relationships and interaction with other subjects, and the possibility of influence.

Legitimacy as a principle of functioning of the High Council of Justice covers two sections: constitutional consolidation of key provisions of its legal status and public trust in its actions and decisions. It is argued that public trust in the court and the system of judicial protection of the rights and freedoms of individuals in the state depends on how well and effectively the High Council of Justice performs its functions, with a special emphasis on personnel and disciplinary functions, and how much society trusts its decisions in these matters. The legitimacy of the High Council of Justice, on the one hand, is a component of the legitimacy of the judiciary, and on the other, it is an additional source.

The legitimacy of the High Council of Justice depends on the implementation of other principles - transparency and accountability of the High Council of Justice.

Transparency implies openness, transparency, publicity of the High Council of Justice, its decisions, procedures and activities. It requires active communication of the High Council of Justice with various subjects, demonstration of the results of its activities, publication of a wide range of information that is the product of such activities.

Accountability of the High Council of Justice is a principle that ensures its systemic interrelationships and serves as a safeguard against arbitrariness and usurpation of power vested in this body, given the concentration of a wide range of powers in it. It is noted that, according to international standards, there are three ways in which the accountability of the High Council of Justice is implemented, which determines the existence of its three types: judicial, punitive and explanatory accountability.

Key words: High Council of Justice, principles of the High Council of Justice, judicial governance, judicial power, judicial council, independence of the High Council of Justice, legitimacy, transparency, accountability.

Постановка проблеми. Модернізація правового статусу Вищої ради правосуддя (далі – ВРП) із проведенням конституційної реформи щодо правосуддя у 2016 році зумовила якісно нове підґрунтя функціонування цього органу судової влади в Україні. Це закономірно викликало сплеск наукових досліджень її статусу та різних напрямів реалізації широкого кола повноважень, якими вона наділена відповідно до Конституції України та Закону України «Про Вищу раду правосуддя» (далі – Закон про ВРП).

Стан опрацювання. Лише у 2023 році було захищено декілька дисертаційних досліджень, об'єктом яких стали суспільні відносини у сфері організації та функціонування ВРП. Серед них, наприклад: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук С.О. Халюка «Конституційно-правовий статус Вищої ради правосуддя в Україні та відповідних органів у зарубіжних країнах: порівняльний аналіз»; дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії (081 – Право) С.І. Пушкаря «Роль Вищої ради правосуддя у забезпеченні незалежності судової

влади»; дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії (281 – Публічне управління та адміністрування) В.І. Плакси «Взаємодія суб'єктів законодавчої ініціативи з органами суддівського врядування в Україні: організаційно-правовий аспект» та інші. Проте, така прискіплива увага науковців не вичерпала всієї проблематики організації та функціонування ВРП, яка охоплює як теоретичні, так і практично значимі аспекти, що потребують фіксації, унормування, розвитку з огляду на місію ВРП, її ключову роль у забезпеченні незалежності судової влади в державі. Зокрема, на нашу думку, вартим уваги є питання принципів організації та функціонування ВРП, яке у законодавчому вимірі не має достатньої конкретизації, а у теоретичній площині дискутується.

Отже, **метою** цієї публікації є викладення авторського уявлення щодо принципів функціонування ВРП, заснованого на системному аналізі міжнародних стандартів, норм чинного законодавства України та сучасних доктринальних джерел.

Виклад основного матеріалу. Варто розпочати з того, що у вітчизняних законодавчих актах, які регулюють статус ВРП, зокрема, Конституції України та Законі про ВРП, термін «принципи» вживається лише в останньому і лише двічі. Так:

1) у ст. 7 «Принципи обрання (призначення) на посади членів Вищої ради правосуддя» закріплено принцип верховенства права, професійності, публічності, політичної нейтральності;

2) у ч. 5 ст. 50, яка акцентує увагу на принципі пропорційності як засаді застосування дисциплінарного стягнення стосовно судді.

Із цього слідує ряд висновків і гіпотез:

– попри конституційний статус ВРП принципи її функціонування на рівні Основного Закону не формалізовані;

– відсутність чіткої норми чи вказівки на той чи інший принцип функціонування ВРП не заперечує його наявності, оскільки може мати місце його опосередковане закріплення у змісті інших положень законодавства;

– принципи обрання (призначення) на посаду члена ВРП є принципами її формування, а отже характеризують організаційну складову функціонування ВРП. Водночас принцип пропорційності є засадою дисциплінарного провадження стосовно судді, в процесі забезпечення якого реалізується одна з ключових функцій ВРП – дисциплінарна, що вказує на окремі принципи її діяльності. Таким чином, принципи функціонування ВРП передбачають систему засад її організації та діяльності, що перебувають у взаємозв'язку, взаємодії та взаємообумовленості.

У науковій літературі з приводу означеного питання існують різні підходи.

Так, А.Р. Крусян визначає конституційно-правові засади діяльності Вищої ради юстиції (яка стала прототипом ВРП) як закріплені у Конституції та чинному законодавстві принципи (засади) формування цього органу, що безпосередньо впливають на його діяльність, принципи (засади) процесу такої діяльності та принципи – гарантії цієї діяльності. До принципів формування професорка пропонує віднести: принцип субсидіарності номінаційних повноважень гілок влади у контексті системи «стримувань і противаг», а також принцип взаємодії з інститутами громадянського суспільства при формуванні цього органу. Діяльність ВРП, на її думку, має базуватися на принципах законності, об'єктивності, гласності, незалежності, демократизмі, гуманізму, колегіальності, а також функціональної та організаційної незалежності. Зрештою, принципи-гарантії охоплюють матеріально-правові, процесуально-правові та соціальні гарантії забезпечення незалежності ВРП [1].

Д.А. Опаленко лише перелічує окремі принципи діяльності Вищої ради юстиції, серед яких: незалежність, самостійність, рівновіддаленість від усіх гілок влади, гласність та деякі інші, «виводячи» їх зі змісту гарантій реалізації повноважень цим органом [2, с. 112].

Водночас О.А. Боровицький спробував більш розлого підійти до цього питання, сфокусувавши увагу на конституційно-правових засадах діяльності ВРП. На його думку, виходячи з того, що ВРП є органом державної влади, то організація її діяльності базується на принципах, які з теоретичної точки зору можна поділити на дві групи: по-перше, це універсальні принципи, що притаманні державному апарату України в цілому, всім видам органів державної влади, і закріплені в Конституції України та в законах. До них, зокрема, відносять принцип суверенності та єдності системи органів державної влади, принцип поділу влади, принцип законності, що впливає з більш загальнішого конституційного принципу верховенства права, принцип участі громадян у формуванні й діяльності органів державної влади, принцип позапартійності. ... По-друге, це спеціальні принципи, такі, що пов'язані зі специфікою здійснення відповідних видів державної

діяльності та визначають побудову й функціонування окремих видів органів державної влади. ... основними з них є: верховенство права, законність, незалежність, відкритість, гласність, колегіальність, розумність строків» [3, с. 78–80].

Крізь призму конституційно-правового статусу ВРП до дослідження принципів підійшов С.О. Халюк. До основних принципів він відніс принципи справедливості, відкритості та гласності, незалежності, демократизму, гуманізму, законності, об'єктивності, колегіальності, судового оскарження, незалежності суддів і невтручання в судову систему [4, с. 232]. Не заперечуючи вказаного підходу, не можемо залишити поза увагою допущену автором певну термінологічну та методологічну помилку. Так, учений зазначає, що «принципи конституційно-правового статусу Вищої ради правосуддя не можуть суперечити загальним принципам судоустрою з огляду на те, що Рада, яка розглядається, є його частиною» [4, с. 224]. Очевидно, що і тут, і в подальшому в роботі він відносить ВРП до судоустрою та ототожнює принципи судоустрою з принципами судової влади. Не вдаючись до наукової дискусії, що має місце у вітчизняній науці про судову владу навколо дефініцій «судоустрій», «судова система» [5], лише зауважимо, що відповідно до ст. 3 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», судоустрій як систему утворюють виключно суди України. Тобто, ВРП не є елементом судоустрою.

Отже, серед наведених вище позицій найбільш близькою нам є підхід А.Р. Крусян, який, однак, з огляду на плінність часу, модернізацію статусу ВРП і сучасний стан судової влади потребує розвитку.

Так, першочергово, на нашу думку, в системі принципів функціонування ВРП слід виокремити ті універсальні засади, вплив яких розповсюджується як на організаційну складову, так і на всі без винятку напрями діяльності ВРП. До таких належать: незалежність і автономність, легітимність, транспарентність, підзвітність.

Незалежність і автономність. Цей принцип впливає з законодавчо визначеного статусу та мети ВРП, які закріплені у ст. 1 Закону про ВРП, відповідно до якої ВРП є незалежним конституційним органом державної влади та суддівського врядування, що діє для забезпечення незалежності судової влади. Незалежність судової влади, судів і окремих суддів є базовою вимогою для держав, які сповідують принцип верховенства права. Відповідно, орган, на якого покладено функцію по її забезпеченню, сам повинен бути незалежним і автономним у розумінні відсутності контролю, втручання, тиску та будь-якого впливу як з боку представників інших сегментів державної влади (виконавчої та законодавчої), так і безпосередньо представників судової влади, а також громадянського суспільства. На цьому наголошує Консультативна рада європейських суддів (далі – КРЕС) у Висновку № 10 (2007) щодо судової ради на службі суспільства (далі – Висновок КРЕС № 10) [6].

Попри те, що незалежність відносно судової влади, органом якої є ВРП, є доволі ємким поняттям, що охоплює безліч аспектів, і крізь призму якої також тлумачиться і автономність, вважаємо, що використання їх у взаємозв'язку та словесній формі словосполучення є доцільним. У політичному дискурсі автономія вживається для позначення сфери самоорганізації, самоуправління суб'єкта. Вона демонструє здатність суб'єкта самостійно регламентувати свою діяльність, вирішувати питання, пов'язані з нею без будь-якого погодження з іншими. Незалежність же є «зовнішньою оболонкою». Вона характеризує стан зовнішніх комунікацій суб'єкта, його існування у певній системі взаємозв'язків і взаємодії з іншими суб'єктами, та можливості впливу.

Незалежність і автономність ВРП є необхідною умовою її ефективності, ефективного виконання нею функцій.

Як необхідна гарантія незалежності органів (судових рад), які в Україні уособлює ВРП, міжнародними інституціями розглядається склад і порядок їх формування: «склад судової ради має бути таким, щоб гарантувати її незалежність...; щоб гарантувати незалежність органу, відповідального за відбір та кар'єрне просування суддів, повинні існувати правила, які забезпечують обрання членів-суддів судовою владою» [6].

У своїх дослідженнях ми вже звертали увагу, що конституційні положення та норми Закону про ВРП у питанні формування ВРП дають підстави для виокремлення інституційного та процедурного компонентів. Інституційний компонент (блок) охоплює питання: (а) складу ВРП, тобто безпосередньо її членів з урахуванням вимог, які до них висувуються; (б) складу суб'єктів формування (обрання/призначення) ВРП. Процедурний компонент визначає особливості процесу формування ВРП [7, с. 44-45].

Щодо складу ВРП, то він є неоднорідним, змішаним, що передбачає наявність представників суддівського корпусу (більшості) та представників інших професійних правничих спільнот. Із цього приводу О.З. Хотинська-Нор вказує, що «конституційно закріплений склад ВРП є втіленням змішаної моделі судової ради, і, враховуючи транзитний стан розвитку українського суспільства та держави, якому притаманний брак довіри до владних інститутів, це цілком доречно та виправдано. Адже наявність у складі ВРП інших осіб, які не належать до суддівського корпусу, є додатковим джерелом легітимації судової влади в державах молоді демократії. Крім того, серед переваг змішаного складу – протидія надмірній корпоратизації та консерватизації судової влади, а також протекціонізму та суддівському лобізму. Такий підхід дозволяє також забезпечити комунікацію судової влади з громадянським суспільством і контроль з його боку у позитивному сенсі цього явища» [8].

Наведена цитата слугує нам логічним зв'язком із висновками А.Р. Крусян, які стосуються другого аспекту інституційного компоненту формування ВРП – складу суб'єктів обрання/призначення членів ВРП, який також є змішаним і демонструє дію такого принципу як субсидіарність номінаційних повноважень гілок влади у контексті системи «стримувань і противаг», а також принципу взаємодії з інститутами громадянського суспільства [1].

Обрання членів ВРП органами професійного самоврядування суддів, адвокатів, прокурорів, науковців, Верховною Радою України, призначення Президентом України демонструє баланс інтересів різних суб'єктів у формуванні ВРП, що загалом відображає механізм реалізації системи «стримувань і противаг», на якій базується організація влади в демократичній державі.

Участь наукової та адвокатської спільноти у формуванні ВРП, їх представництво у її складі забезпечують необхідний зв'язок ВРП, і загалом судової влади, з громадянським суспільством, про що йдеться у публікаціях згаданих вище вчених, і що слугує засобами її легітимації, а отже – реалізації іншого принципу функціонування ВРП – легітимності.

Легітимність. У Висновку КРЄС № 24 (2021) про еволюцію судових рад і їхню роль у незалежних і безсторонніх судових системах обґрунтовується поширення на функціонування судових рад вимоги легітимності, яка розмежовується за джерелом походження на формальну (конституційну) та функціональну. Формальна легітимність передбачає законодавчу, конституційну основу існування ради та закріплення її ключових елементів (функцій, складу, порядку формування, гарантій). Функціональна легітимність базується на громадській довірі, що створюється через відмінну роботу, прозорість і підзвітність [9].

Саме функціональна легітимність на сучасному етапі розвитку судової влади в Україні є вкрай актуальною, відображаючи суспільний запит на формат якості роботи судів і органів судової влади. Як зауважує О.Б. Українець, органи суддівського врядування (ВРП) як суб'єкт легітимації судової влади виконують двояку роль: 1) реалізуючи належний їм функціонал, зокрема, щодо формування суддівського корпусу, притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, вони створюють умови, які в подальшому впливають на якість та ефективність правосуддя; 2) як складова судової влади вони самі повинні бути легітимними, що охоплює і інституційний, і процедурний зрізи (діяти у складі та бути сформованими у порядку, що не піддається сумніву) [10, с. 180-181].

Тобто, від того, наскільки якісно та ефективно реалізує свої функції ВРП, з особливим наголосом на кадровій і дисциплінарній функції, наскільки суспільство довіряє її рішенням у цих питаннях, залежить довіра суспільства до суду та системи судового захисту прав і свобод осіб у державі.

Легітимність ВРП, з одного боку, є складовою легітимності судової влади, а з іншого, – її додатковим джерелом. Якщо ВРП користується належним авторитетом у процесі взаємодії з різноманітним колом суб'єктів владних повноважень, міжнародних інституцій, громадянським суспільством, якщо вона впливає на процеси розвитку судової влади, боронячи її незалежність, якщо вона якісно реалізує свої повноваження та досягає поставлених цілей у сфері функціонування високопрофесійного, добросовісного, етично спрямованого суддівського корпусу, це забезпечує довіру з боку громадян до її дій і рішень, що, своєю чергою, слугує індикатором ефективності ВРП.

На сучасному етапі розвитку суспільства, який іменують як інформаційний, легітимність залежить від іншого принципу – транспарентності, концепт якого охоплює такі вимоги до функціонування органів державної, зокрема судової, влади як прозорість, відкритість, публічність, в основі яких – інформаційна складова.

Транспарентність. Зв'язок принципів легітимності та транспарентності як засад функціонування ВРП КРЄС вбачає у тому, що значна участь судової ради в управлінні судовою системою, вимагає гарантій прозорості її діяльності. «Прозорість є визначальним чинником довіри громадян до функціонування судової системи та є гарантією проти загрози політичного впливу або сприйняття наявності корпоративного інтересу, протекціонізму та надання преференцій в межах судової влади [6]. «Кожна судова рада і судова влада, яку вона представляє, повинні здобути довіру і підтримку громадськості шляхом відмінної і прозорої роботи...» [9].

У науковій літературі відзначається, що незважаючи на те, що відкритість, прозорість, гласність є самостійними характеристиками судової влади, вони органічно поєднуються як атрибутивні характеристики транспарентності діяльності органів судової влади [11, с. 181–184]. Кожна з них розкриває певний аспект транспарентності як родового по відношенню до них поняття. А сама транспарентність у широкому сенсі є інструментом, що забезпечує суспільство інформацією про функціонування судової системи загалом та її інститутів зокрема, таким чином виконуючи інформаційну функцію [12].

Транспарентність як принцип функціонування ВРП охоплює всі сфери та напрямки її діяльності. Умовно реалізація цього принципу в діяльності ВРП відбувається шляхом:

- оприлюднення різного роду інформації (про наявні вакансії; про оголошення конкурсів; про правила, яким слідує ВРП у різних процедурах; про актуальні події за участю ВРП; висновки, підготовані ВРП на законопроекти, спрямовані на удосконалення сфери судової влади тощо);
- оприлюднення прийнятих ВРП рішень (про внесення Президентом України подання про призначення на посаду судді, про притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, про звільнення суддів у відставку тощо);
- трансляція засідань дисциплінарних палат ВРП, її пленарного складу, різноманітних робочих груп і структурних утворень ВРП;
- звітування ВРП шляхом оприлюднення різних статистичних даних, узагальнень, а головне – Щорічної доповіді про стан забезпечення незалежності судової влади, яка є інструментом її самодіагностування [13, с. 2; 14];
- участь членів ВРП і представників секретаріату ВРП у публічних заходах, засіданнях органів державної влади, різноманітних комунікаційних платформах тощо;
- участь членів ВРП і представників секретаріату ВРП у освітньому процесі та просвітницькій діяльності, їхня наукова публікаційна активність;
- ініціювання та проведення ВРП прес-конференцій тощо.

Транспарентність є базовою засадою формування ВРП, що, власне, відображає згадана на початку цієї публікації ст. 7 Закону про ВРП, яка закріплює принцип публічності порядку обрання (призначення) на посади членів ВРП. Крім того, про відкритість проведення засідань Етичної ради як суб'єкта, що виконує функцію сприяння органам, які обирають (призначають) членів ВРП, про їхню відео- та аудіофіксацію, трансляцію в режимі реального часу на офіційному веб-порталі судової влади України йдеться у ст. 9-1 Закону про ВРП.

Легітимність і транспарентність як принципи функціонування ВРП набувають повноти своєї реалізації у взаємозв'язку з іншим принципом – принципом підзвітності.

Підзвітність. Підзвітність як принцип функціонування ВРП слугує запобіжником свавілля та узурпації влади, якою наділений цей орган, з огляду на концентрацію в ньому широкого спектру повноважень, реалізація яких, зокрема стосується питань суддівської кар'єри. Як наголошує КРЄС, «чим більше повноважень і обов'язків має рада, тим важливіше, щоб вона була підзвітною за використання цих повноважень» [6].

КРЄС розрізняє три способи, в яких реалізується підзвітність судової ради, а отже, ВРП, що зумовлює існування, відповідно, виокремлення трьох типів підзвітності: судової, каральної та роз'яснювальної [9].

1. *Судова підзвітність* проявляється у випадках оскарження рішень, що приймаються ВРП, до суду. Особливе значення вона має в питаннях, які відносяться до сфери юрисдикційної діяльності ВРП (притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, звільнення суддів за особливими обставинами та ін.). Діючи як квазісуд, вона повинна дотримуватися всіх вимог і гарантій, передбачених ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

2. *Каральна підзвітність.* Члени ВРП повинні бути відповідальними за свої рішення та вчинки. Вони повинні дотримуватися високих етичних стандартів у своїй поведінці, бути компетент-

ними та добросовісними. А у випадку вчинення правопорушення – нести відповідальність згідно з чинним законодавством.

Слід відзначити, що цей тип підзвітності ВРП у нашій реальності вимагає звернутися до широкого кола різноманітних питань, які потребують обговорення, зокрема і наукової дискусії: від потреби у прийнятті власних етичних правил поведінки членів ВРП до можливості запровадження інституту їх дисциплінарної відповідальності. Це окреслює горизонти майбутніх досліджень.

3. *Роз'яснювальна підзвітність* передбачає зрозумілість, аргументованість, доступність у сприйнятті рішень, процедур і дій ВРП. Цей тип підзвітності особливо демонструє взаємозв'язок з транспарентністю ВРП. Він вимагає від ВРП активної комунікації та чіткої артикуляції, роз'яснення, коментування питань своєї діяльності.

Наведені характеристики, звісно, не вичерпують усього змісту як принципу підзвітності ВРП, так і інших універсальних принципів її функціонування, згаданих у цій публікації.

Висновки. Дослідження принципів функціонування ВРП має важливе теоретичне та практичне значення, оскільки їх зміст обумовлений специфічним статусом і правовою природою цього органу судової влади. Вони становлять базис, фундамент функціонування ВРП, визначаючи вектори її розвитку та спрямовуючи у певне русло напрямки її діяльності. Відсутність чіткого законодавчого визначення системи принципів функціонування ВРП хоч і потребує врегулювання, проте не заперечує її існування. Так, універсальними та змістовно ємкими принципами, які охоплюють сфери формування ВРП та її діяльності, є принципи незалежності та автономності, легітимності, транспарентності, підзвітності. Проведений нами аналіз їх змісту в рамках цієї публікації дозволив лише лаконічно викласти ключові тези та окреслити певні моменти, що потребують уваги науковців. Це спонукає до подальшого їх дослідження як у комплексі порушеної проблематики, так і в межах окремих засад.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Крусян А.Р. Конституційно-правові засади діяльності Вищої ради юстиції. *Вища рада юстиції в контексті судово-правової реформи*. С. 127–130. URL: <https://hcj.gov.ua/sites/default/files/15vrubook116-185.pdf> (дата звернення: 21.09.2024).
2. Опаленко Д.А. Контрольна влада в Україні: від Вищої ради юстиції до Вищої ради правосуддя: дис. ...канд. юрид. наук. Одеса, 2016. 211 с.
3. Боровицький О.А. Конституційно-правові засади діяльності Вищої ради правосуддя: дис. ...д-ра філос. 081 «Право». Вінниця, 2020. 247 с.
4. Халюк С.О. Конституційно-правовий статус Вищої ради правосуддя в Україні та відповідних органів у зарубіжних країнах: порівняльний аналіз: дис. ...д-ра юрид. наук. Київ, 2023. 543 с.
5. Хотинська-Нор О.З. До питання тлумачення поняття «судова система». *Судова апеляція*. 2014. № 3. С. 6–11.
6. Висновок № 10 (2007) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету міністрів Ради Європи щодо судової ради на службі суспільства. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/r_10_2007_2007_11_23.pdf (дата звернення: 21.09.2024).
7. Демидюк О.Б. Організаційно-правові засади діяльності Вищої ради правосуддя: дис. ...д-ра філос. 081 «Право». Київ, 2023. 230 с.
8. Хотинська-Нор О.З. Конституційні засади формування Вищої ради правосуддя: окремі аспекти. *Конституційно-правове будівництво на зламі епох: пошук оптимальних моделей: матеріали міжнар.наук.-практ. конф (присв. 30-тій річниці з дня проголошення незалежності України), м. Ужгород, 23 серпня 2021 р. Ужгород, 2021. С. 267–270.*
9. Висновок № 24 (2021) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету міністрів Ради Європи про еволюцію судових рад і їхню роль у незалежних і безсторонніх судових системах. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/visnovok_24_2021_1.pdf (дата звернення: 21.09.2024).
10. Українець О.Б. Механізми легітимації судової влади в Україні: дис. ...д-ра філос. 081 «Право». Київ, 2024. 212 с.
11. Судова влада: монографія / І.Є. Марочкін, І.В. Назаров та ін.; за заг. ред. І.Є. Марочкіна. Х.: Право, 2015. 792 с.

12. Хотинська-Нор О.З. Транспарентність судової системи та адвокатури як чинник формування громадянської свідомості суспільства. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 2. С. 176–182.
13. Пушкар С.І. Роль Вищої ради правосуддя у забезпеченні незалежності судової влади: дис. ...д-ра філос. 081 «Право». Одеса, 263 с.
14. Бакаянова Н.М. Про значення щорічної доповіді Вищої ради правосуддя «Про стан забезпечення незалежності суддів в Україні». *Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні*: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (29 жовт. 2021 р., Чернівці). Чернівці, 2021. С. 17–19.